

הלכות הדרף היומי

מסכת יומא

תוכן

- א. כל הלשכות שהיו במקדש לא היו להן מזוזה חוץ מלשכת פרהדרין שהיה בה בית דירה לכהן גדול.....1
- ב. סוכת החג בחג ... פומרין.....2
- ג. ולשכה טעמא לחוד רבנן סברי דירה בעל כרחא שמה דירה.....3

דף י.

א. כל הלשכות שהיו במקדש לא היו להן מזוזה חוץ מלשכת פרהדרין שהיה בה בית דירה לכהן גדול

כתב הרמב"ם¹ "עשרה תנאין יש בבית ואחר כך יתחייב הדר בו לעשות לו מזוזה, ואם חסר תנאי אחד מהן פטור מן המזוזה ואלו הן שיהיה בו ארבע אמות על ארבע אמות או יתר, ושתהיינה לו שתי מזוזות, ויהיה לו משקוף, ובבית שדרכו בתקרה שתהיה לו תקרה², ויהיו לו דלתות, ויהיה השער גבוה עשרה טפחים או יותר, ויהיה הית חול, ויהיה עשוי לדירת אדם, ועשוי לדירת כבוד, ועשוי לדירת קבע. ולהלן דף יא. יתבאר שעל תנאי של תקרה יש חולקין שהרי גם שער החצר אין לו תקרה³ וכן יש חולקים שאין צריך דלתות לחיוב מזוזה ואין הכרע בדין זה. וכן חלקו עליו בתנאי שכתב שיהיה עשוי לדירת אדם, וכוונתו לפטור בית העצים בית האוצרות. ותנאי זה לא חזבא בש"ע⁴ וכן נהגו כל ישראל⁵:"

¹ רמב"ם הלכות תפילין ומזוזה וספר תורה פרקו הלכה א

² הרא"ש שהסכים להרמב"ם דלא דמי דחצר אין דרכו בתקרה משא"כ בית והכי קי"ל וכן דעת רש"י מנחות לנ:

³ תוס' מנחות לנ: ד"ה דלית

⁴ ואדרבא משמע שחייב עיין יו"ד רפו א

⁵ שמה עניין דלתות למזוזה והרמב"ם השיב בתשו' לחכמי לונגיל דשער לא מקרי בלא דלתות ומפרש מה שאמרו במנחות לנ. תלי דשא ברישא ואח"כ תקבע מזוזה זהו דלתות והחולקים אומרים דזהו מפני היכר ציר כמו שיתבאר

הלכות הדרף היומי

מסכת יומא

הר הבית⁶ הלשכות והעזרות שאין בהן בית דירה ביום ובלילה⁷ פטורין לפי שהן קדש⁸, חוץ מלשכת פרהדרין שחייבת במזוזה. מפני שהלשכה הזאת היתה בית דירה לכהן גדול בשבעת ימי ההפרשה. אבל בשאר ימות השנה היתה פטורה⁹.

ב. סוכת החג בחג... פוטריין

סוכת החג¹⁰, בחג, כיון שהיא דירת עראי פטורה מן הסוכה. אך אם דר בה כל השנה חייב¹¹. וי"א¹² שנחשב כבית שאין לו תקרה שהרי הסכך אינו אלא צורת עראי.

חדר שדר בו כל השנה והסיר תקרתו לעשותו לסוכה וי"א¹³ שחייב במזוזה שהרי הוא דירת קבע כל השנה, וי"א¹⁴ שפטור עתה בחג, כיון שכעת הוא דירת עראי. ולהלכה אין בדינו להכריע אך אין לשנות את מיקום המזוזה. וכן אינו צריך להסירה¹⁵ ולחזור לקבעה שוב לאחר החג ואין לחשוש משום "תעשה ולא מן העשוי".

חדרי אורחים שבספינה הרי הם דירת עראי ופטורים, ובחדרי העוות יקבע בלא ברכה¹⁶.

⁶ רמב"ם שם הלכה ו

⁷ ובשל חול לא בעינן שידור ביום ובלילה אלא שידורו בה בקביעות אפילו רק להתקשט בה. זיו משנה ברמב"ם שם

⁸ ועיין שו"ת התם סופר חלק ב (יורה דעה) סימן רפא שהקשה צריך להסביר כיון דהלשכו' ועזרות פטורות מפני שהן קודש א"כ מ"ט לשכת כהן גדול חייב מפני שיש בה דירה הרי קודש היא ואי תימא מ"מ כיון שיש בו דירה חייב אם כן לשכות ועזרות ע"כ לית בהו דירה א"כ בלאה"נ פטורים אפי' לא יהיה קודש כמו בהכ"נ דלחד שינוי' הא דאית בי' בית דירה לחזן וכו' ע"כ ס"ל לר"י' ורמב"ם דלאו קדושת עצמם קאמר אלא ה"ל ביתך דירת הול והדיוט ולא דירת נבזה ה' אלקי ישראל בא בו ושוכן בתוכו ולכן כל שהדיוט דר בו היינו כה"ג אפי' יהיה מקום קודש מ"מ מיקרי ביתך היינו דירתך וכל שהשכינה שרוי' בתוכה ולא הדיוט כגון בה"כ שאחז"ל במס' מגילה ואהי' להם מקדש מעט אלו בתי כנסיות שבבבל שמעולם לא זזה מהם שכינה פטורים ממזוזה אף על פי שאינם קודש מ"מ הדירה היא דירה ומשכן לגבוה.

⁹ כסף משנה ומעשה רקח שם

¹⁰ שולחן ערוך ונו"כ יורה דעה רפו יא

¹¹ שו"ת שבט הלוי ב קנג

¹² מקדש מעט ס"ק מג ושו"ת הר הכרמל כג

¹³ שו"ת ארבעה טורי אסן יד וערוה"ש רפ"ו כז ושו"ת שבט הלוי שם

¹⁴ בכורי יעקב תרכה ס"ק ד פרמ"ג תרמג ג ומ"ב ס"ס תרכו ס"ק כא ולפי"ז אם חדר זה צמוד לחדר אחר והמזוזה בימין הכניסה לחדר זה צריך לשנות מקומו לצד השני שהרי כיון שפטו ממזוזה הרי הוא עתה כניסה לבית ובעינינו מזוזה בימין הכניסה. וכ"כ בביכורי יעקב שם בתוספת ביכורים אולם נהגו שמספק מחלוקת האחרונים אין משנים את מקומה של המזוזה כמבואר בשו"ת שבט הלוי שם.

¹⁵ בפר"ח בשנות חיים מזוזה דף סד ומובא בשו"ת רב פעלים ג מ כתב שיש בזה תעשה ולא מן העשוי שהרי לא היה חייב ועכשיו לאחר החג כשהחזיר הגג חוזר ומתחייב והרי זה תעשה ולא מן העשוי אולם יש לחלק שמכיון שלא נעשה בפסול אלא מתחילה נעשה בכשרות שהרי נקבע שם קודם החג כשהיה דירת קבע אין בו תעשה ולא מן העשוי וכ"כ בשו"ת ארבעה טורי אבן שם ובשו"ת מהרש"ג נז ובשו"ת בצל החכמה קב. וכן נהגו להקל.

¹⁶ פתחי מזוזות ס"ק עא

הלכות הדרף היומי

מסכת יומא

קראון על גלגלים שנוסע בו ממקום למקום אע"ג שדר שם בעת נסיעתו יקבע בלא ברכה¹⁷.

דף יז

ג. ולשכה טעמא לחוד רבנן סברי דירה בעל כרחא שמה

דירה

מקום שדר בו בעל כרחו חייב במזוזה, אולם דוקא במקום שאנשים יכולים לבוא אליו חשוב בית, אבל מקום שאסור לבוא אליו איש זולתי הוא לבדו לא הוי דירה¹⁸.

בית האסורים י"א שחייב במזוזה שהרי דירה בעל כרחא נחשב דירה וי"א שפטור שנחשב כדירת עראי¹⁹. ויקבע בלא ברכה.

מלוגית בידוד פטורה ממזוזה מכיון שאינו אלא דירת עראי²⁰. ועוד שאסור לאף אדם לבא אליו מחשש הידבקות במחלה.

¹⁷ שם שמכיון שנועד לדירה קבועה יש לחייבו אולם יש שפוטרים כיון שאינו עשוי להיות קבוע במקום אחד ולכן יקבע בלא ברכה וזה גם הטעם לפטור ממזוזה חדרים הצוות בספינה. מנח"י ב פב

¹⁸ ולכן לשכת בית האבן שבה דר הכהן השורף את הפרה מכיון שאחיו הכהנים אינן נוגעין בו ואסור לבוא אליו איש זולתי הוא לבדו ודאי לא הוי דירה ואינו חייב במזוזה. אור שמח הלכות תפילין ומזוזה וספר תורה פרק ו הלכה ו

¹⁹ כיון שביד הממונים עליו להעבירו ממקום למקום. עיין ברכ"י קפו ס"ק ג ופתחי מזוזות רפו עא

²⁰ שם.